

MILYEN LEGYEN AZ ÚJ HONVÉDSÉG SZELLEME?

A világ összes hadseregeinél, tekintet nélkül az egyes országok államformájára, politikai berendezkedésére és történelmi multjára, teljesen egyformán érvényes az a szabály, mely szerint egyetlen hadsereg egészséges szellem nélkül sem békebeli, sem háborús feladatainak nem tud megfelelni.

Amikor a magyar újjáépítés során felmerül a kérdés, hogy milyen legyen az új, demokratikus magyar honvédség szelleme, nem mulasztathatunk el némi visszapillantást vetni a magyar katonai multra. Erre annál is inkább szükség van, mert a jövőre való okulás érdekében nagyon sok tanulságot kell levonni a multból.

Félremagyarázhatatlan tény az, hogy a 67-es kiegyezés után létrejött magyar honvédség szelleme pontosan beleillett azokba a társadalompolitikai viszonyokba, amelyek az egész monarchia nemzetiségi és feudális életkörülményeit jellemezték. — A tiszt- és tiszthelyettesi kar nem politizált. De ez a „kiváló“ *erény* a régi monarchia speciálisan dualisztikus és mindig csak a magyarságra hátrányos nemzetiségi politikai viszonyok között az uralkodóház érdekeit szolgálta. Kínai falal körülzárt külön hatalmat bitorló állam az államban szerepű intézmény volt az első világháború előtti honvédség.

Az 1919. évi ellenforradalom légkörében született meg az ellenforradalmi honvédség szelleme. Ma már minden felelős tényező ebben az országban tudja, hogy ez a honvédség átvette a régi hadsereg minden hibáját. Ebben az ellenforradalmi korban alakult ki egy minden történelmi tanulságtól mentes, álmagyar és álszentimentális magyar közvélemény. Ez a magyar nemzet életérdekeivel szöges ellentétben álló irányzat több mint egy évtizeden át alakult ki és Gömbös jövetelével vitte végzetes sorsforduló felé Magyarországot. Ebben az időben a „nem politizál“-ás odáig fejlődött, hogy az gyakorlatilag annyit jelentett, hogy a tisztikar, sajnos, legnagyobb része kellő politikai előképzettség, érettség és tárgyilagos kritika nélkül vette át a magát jobboldalinak nevező politika idegen imperialista érdekeket szolgáló propaganda maszlagjait.

A pártpolitika és a párthadsereg.

A demokratikus Magyarország berendezéséhez hozzátartozik az is, hogy minden állampolgára nyíltan és őszintén vallhatja magáénak

bármely létező demokratikus párt célkitűzéseit. Honvédségünk az egész demokratikus Magyarország védereje és eltérően az elmúlt fasiszta és náci rendszer hasonló intézményeitől, *nem párthadserég*. A tisztii nevelőknek és nevelőtiszteknek jut az a nagyon nehéz feladat a legénységi és tisztii utánpótlásnak megadni a tiszta demokrácia elveinek megfelelő általános erkölcsi és politikai alapnevelést. Azt a demokratikus alapot, amelyen azután a honvédség tagjai, kellő politikai nevelés elsajátítása után, *szabad elhatározásából, laktanyán, parancsnoksági épületen és zárt kötetlően kívül, azaz szolgálaton kívül legjobb meggyőződésének megfelelően annak a pártnak a kötelékében éli ki saját politikai életét, amely neki egyénileg a legjobban megfelel.*

A demokratikus magyar társadalmi berendezkedések között meg kell szünnie annak a farizeus álláspontnak, hogy katona vagyok, nem politizálok.

Demokratikus országban minden egyes állampolgár és ebben az értelemben ide számítnak a honvédség tagjai is, felelős az ország politikájáért, melyet követ, vagy amellyel szemben nem él az alkotmányos lehetőségekkel.

Becsület csak egy fajta van.

Hozzátartozik a magyar társadalom új demokratikus átalakulásához az is, hogy minden vonatkozásában meg kell szüntetni a tisztikar elkülönülő, kiváltságokat vindikáló és a polgári jogállásokkal bizonyos szempontokból szembenálló helyzetét. Meg kell szünni annak az ugyancsak az idegen lelkületű légkörből származó téveszmének, hogy van egy a többi tisztességes állampolgároktól eltérő speciális és különleges tisztii állás becsület, amely bármely jogaiban és kötelességeiben eltérhet az általános polgári becsület alapeszméjétől. A becsület és az erkölcs egy abszolút érvényű etikai fogalom, amely teljesen azonos mértékben vonatkozik a demokratikus ország valamennyi polgárára, foglalkozására vagy mesterségére való tekintet nélkül.

Visszapillantásunk során külön kell kiemelnünk a becsületvédelmi fegyverhasználat jogának kiváltságát. Ez a középkori hűbéri világból származó csökevény egyik legdurvább eszköze volt a tisztikar elkülönítésére az egyéb jószándékú dolgozó polgári osztályoktól. Ennek a kiváltságnak az értékelésénél gondoljunk csak arra, hogy normális viszonyok között még az államfőt sem illette meg az a jog, hogy a becsülete ellen intézett támadást saját maga fegyverrel toroljon meg. Ez természetesen aztán a gyakorlati életben azzal az eredménnyel járt, hogy az ilyen szellem neveltjei gyűlölködő magatartást tanúsítottak a dolgozó társadalommal szemben. És ennek a szellemnek lehettek olyan kinnövései, mint amilyenek *Somogyi Béla*, a Népszava szerkesztőjének és *Bacsó Béla*, a Népszava munkatársának meggyilkolása volt, vagy a győri munkásembernek egy hivatásos hadnagytól az utcajárdán való lelövése csak azért, mert a munkás nem megfelelő módon és kellő időben tért ki az útból. De ennek a szellemnek veszélye főleg a had-

üzenetek idején domborodott ki teljesen, amikor az ilyen szellemtől eltöltött vezérkar vette át egy egész ország végrehajtó hatalmának gyakorlását, de ami nem is járhatott más eredménnyel, mint amivel 1944 március 19-e és október 15-e járt. Külön jellemző az elmúlt rendszerre az, hogy ezt a csökevényt csak a legközelebbi multban, a fasiszta összeomlást követő demokratikus átalakulás során szüntették meg.

Ismeretes, hogy az új magyar demokratikus kormány további reformintézkedéseinek egyike volt a tiszti házassági óvadéktöke megszüntetése. Ez a jellegzetesen a régi hadsereg feudális légköréhez tartozott intézmény ismét egy másik, jellegzetesen azon a téveszmén alapult, hogy a tiszti családok által képezett társadalmi rétegnek joga van egy a többi állampolgároktól eltérő „különleges állásszerűségi“ megkülönböztetésre és a megkövetelt társadalmi különállóságnak megfelelő egy különlegesen előnyös anyagi helyzetre. Ennek az antidemokratikus intézménynek indokolatlanságát és jogtalanságát az a korszerűtlen felfogás támasztotta alá, amely szerint a tiszti családok különlegesen minősített társadalmi állásának megfelelő anyagi helyzete más anyagi előfeltételeken alapulna és a társadalom részéről más elbírálásra tarthatna számot, mint bármely más dolgozó állampolgár, munkás, mérnök, bíró, magánhivatalnok, kereskedő, vagy egyéb dolgozó családja. Tehát nemcsak egy legtöbbször már elértéktelenedett telekkönyvi zárolást, hanem az ehhez a rendszerhez tartozó társadalmi elkülönülést szüntette meg intézkedésével a honvédelmi demokratikus átalakulás.

A katona életformájának átalakítása.

Eme régi csökevények megszüntetése az új honvédségi szellem kiépítését csak negatív módon segítik elő. Kétségtelen, hogy maga a megszüntetés is haladás. De ez nem elég. Mert ezzel a lépésünkkel mindenestre kiemeltük a tisztikart a maga különállóságából, de még nem vezettük be a demokráciába. Lehetőséget és eszközt kell teremtenünk ahhoz, hogy a honvédségben megmaradó tiszti és tiszthelyettesi kar feloldódjék a demokráciában.

Át kell alakítanunk az egész katonai életformánkat és életmódunkat. Katonai fegyelem nélkül nincsen honvédség, de ez nem lehet többé kaszárnyai drillszerű fegyelem, hanem önkéntes fegyelem. *Önkéntes fegyelem pedig addig nincs, amíg ez a honvédség nem lesz demokratikus; demokratikus akkor lesz ez a honvédség, ha tisztjei és tiszthelyettesei öntudatos demokraták lesznek.* Olyan nevelési módszert kell teremtenünk, amellyel elérjük azt, hogy a katonai szakoktatás mellett, minden honvédegyén úgy éljen és cselekedjen, hogy kiegészítő része, nélkülözhetetlen eleme legyen a magyar demokráciának. Ismerje meg az egész társadalmi rendszert, ismerje meg a magyar demokráciát, hogy ezen keresztül érezze azt a felelősséget, amelyet neki is vállalni kell annak érdekében, hogy ebben a demokráciában valóban minden tisztességesen dolgozó ember emberhez méltó módon élhessen meg.

A honvédség elavult társadalmi intézményeinek megszüntetése mellett az új, minden vonatkozásban demokratikus és egészséges szellemi felépítése során ki kell termelni az *új honvédség egészséges csapat-szellemét is*. Azok a hagyományok, amelyekre az új demokratikus honvédség csapatszellemét fel kell építeni, kizárólag a függetlenségi háborúk, a magyar szabadságharcok és népmozgalmak hadieseményeiből táplálkozhatnak. Meg kell szüntetni a régi honvédségben kitermelt meszterkelt és cél nélkül virtuskodó katonaszellemet. Arra kell ránevelni az új honvédség tagjait, hogy a háború nem öncél és nem „lovagi” tornamutatvány és hogy a magyar vér a legdrágább értékünk, melynek kiöntása mindenkor csak az ország és a demokrácia védelmének érdekében engedhető meg.

A második világháborút szellemileg előkészíteni akaró gömbösi ideológia alakította ki azt az idegen lelkületű magyar katonaszellemet, amelyben csodálatos tökéletességgel volt elkülönítve egymástól az egyes hadjáratok kimagasló haditettei és a háborúval kapcsolatban az ország érdekeinek kérdése. Így igyekeztek kialakítani azt a magyar katonaszellemet, melyet gombnyomásra lehetett beállítani bármely idegen érdekű imperialista háború szolgálatába. Így csináltak hősi hagyományokat hadicsелеkményekből, amelyek semilyen vonatkozásban nem szolgálták a magyarság érdekeit és amely kultusz csinált a magyar vérök nélkül való hullásából, amely az utolsó évszázadon belül Tien-csintől a Don-ig, cél, értelem és érdek nélkül, sőt legtöbb esetben az ország érdekeivel ellentétes háborúkban elfolyt.

Az új szellem történelmi alapjai.

A magyar történelem háborúk évszázados eseményeinek láncolatából áll. De itt most gondosan széjjel kell választani az idegen célokért folytatott háborúkat azoktól a háborúktól, melyek a magyar föld megvédéséért és az ezen a földön verítékező magyar dolgozó nép szabadságáért, vagyis az egész magyar szuverénítésért folytak. Ezekből az utóbbi harci eseményekből kell a mai történelmi szemléleten keresztül kiértékelni azokat az epizódokat, melyek mint történelemhű hagyományok méltók és alkalmasak a demokratikus honvédség szellemének kifejlésére,

A Bocskay-, Thököly- és Rákóczi-felkelések szabadságharci történelmi emlékei, a Martinovics-féle forradalmi szervezkedés kivégzett katonamártírjainak gerincesége, az 1848—49-es szabadságharc — mely egy jobbsorsra érdemes nemzet felszabadítását célozta — legendásan önfeláldozó katonai erényei és az 1918—19-es forradalom Stromfeld-féle katonai tudás és forradalmi szellem képezték az alapokat, amelyek kiválóan alkalmasak katonai hagyományok kitermelésére és ápolására.

Közismert valóság, hogy a 48-as szabadságharc legtöbb háborús részlete egy álszentimentális és elferdített tálalásban került az amúgyis romantikára mindig éhes magyar közvélemény elé. Ennek a történelmi

hamisításnak és ferdítésnek következménye volt, hogy a szabadságharc valódi, dímasztiaellenes, hűbérrendszerellenes és forradalmi jellege teljesen elsikkadt. Kimeríthetetlen lehetőség volna e téren a magyar közvélemény, polgárok és katonák előtt a történelmi események őszinte feltárása.

A történelmi gazságszolgáltatás legszigorúbb mértékével mérve is megállapítható, hogy a régmúlt magyar szabadságharcok hadieseményein kívül a legközelebbi jelen is felbecsülhetetlen erkölcsi értékű magyar szabadságharcos haditettek sorát szolgáltatta. Ezek megismeréséhez és ismertetéséhez elő kell hozni az ismeretlenség gondosan előkészített homályából azokat a részleteket, melyeket ma még senki sem ismer. Ezeket, mint a demokratikus honvédség összegyűjtendő hagyományait, fel lehet használni az új, egészséges, szabadságharcos honvédszellem kifejlesztéséhez.

Néhány ismeretlen példa.

Talán nem lesz érdektelen néhány olyan részletet ismertetni azokból a hadtörténelmi eseményekből, amelyek példák lehetnek az új honvédségi szellem kialakulásához. Kevesen tudják, hogy az első magyar katona, aki az oroszokhoz történt átszökése után megkezdte a magyar partizán hadsereg megszervezésének előkészítését és kidolgozását, hivatásos honvédtiszt volt, Óz-Szabó László, a 10. honvéd gy. e. főhadnagya a Don-folyón átúszva érte el a felszabadító Vörös Hadsereg csapatait. A szabadságharcos szellemtől áthatott fiatal magyar tiszt német golyó által okozott sebesülése következtében áldozta fel fiatal életét a magyar szabadságért. De nem lesz érdektelen tudnunk azt sem, hogy Naumov szovjet tábornok vezetése alatt működő orosz partizánhadseregnek volt egy magyar huszárokból alakított lovaspartizán köteléke is. Ez a csoport a régi magyar huszárportyázások szellemében hajtotta végre derék vállalkozásait messze a német arcvonal hátában. A csoport egyes kimagasló fegyvertényei már a második világháború alatt fogalommal váltak a keleti arcvonal teljes hosszában.

Még kevésbé ismert tény, hogy a hivatalos jelentésekben annakidején mindkét részről sokat emlegetett brijanszki erdőben kifejlődött partizántáborokban már 1942. év nyarán orosz oldalon önálló magyar partizánkötelék is harcolt. Ennek a magyarokból álló partizán csoportnak egyik legmerészebb haditette egy teljesen korszerű német páncélvonat elfogása volt.

Ilyen és ezekhez hasonló magyar szabadságharc fegyvertények egész sorozatát szolgáltatatták a második világháború — sajnos, csak illegális — magyar harcosai. A kuruc-felkelésektől a 48-as szabadságharc és az 1919. évi magyar forradalmi hadjáratok hadieseményeitől egyenes út vezetett a második világháború ellenállási és partizán harcainak fegyvertényeihez. Minden háború, amely ezeken kívül az utolsó évszázadban lefolyt, teljesen távol állottak a magyarság érdekeitől és ma már, a magyar demokrácia fölkelő napjának sugarai alatt nem

szükséges, hogy a magyar katonai önfeláldozás és hősiesség példáit kizárólag az asperni, königráti, boszniai, isonzómenti csataterék felelősen kiontott magyar véráldozataival hirdessük. *Van öncélú és szabadságharcos magyar hadtörténelmi hagyomány és kell, hogy ebből kifejlesszük az új demokratikus honvédség idegen befolyástól mentes egészséges szellemét.*

Zentai Vilmos
honvédelmi államtitkár

VORONYEVS

NÉGY éve, 1943 január 11-én éjfélkor a Vörös Hadsereg 700 lövegének tüzrajtaütésével megindult a voronyezi offenzíva és ezzel megkezdődött a 2. magyar hadsereg katasztrófája, mely méreteiben túltett történelmünk legnagyobb csapásain.

Remegve vártuk a katasztrófa bekövetkezését. Tudtuk, hogy a német déli arcvonal visszavonul, a Sztalingrádban körülvárt Paulus-hadsereg felmentése meghiúsult és hogy a Vörös Hadsereg offenzívája fokozatosan terjed ki észak felé. Szabadságos katonák előadásából ismertük, hogy a 2. magyar hadsereg erőit messze meghaladó szélességben, hártávékonyaságú védővonalba áll a Don mentén, kevés tüzéséggel, tartalékok nélkül. Mi itthon tudtuk, hogy a tüzéség és a vonat lovai még a nyugalom idején elhullottak a szigorú orosz télben, hogy nincs gépkocsi, nincs üzemanyag, a 2. hadsereg tehát még a visszavonulásra is képtelen. Mi tudtuk itt, hogy a harcoló csapat kimerült és nélkülöz, ugyanakkor egyes parancsnokságok, ellátó és hadtáp alakulatok dőzsölnek a csapatnak szánt készletekből. Elmondták a hírhozók, hogy vannak osztály- és ezredparancsnokok, akik nagyritkán merészkednek előre a harcoló csapathoz, a magasabb parancsnokok, akik soha. Hogy a legénység nyomott hangulatban végzi szolgálatát, melynek célját, értelmét nem látja. (Hogy is láthatta volna? Mit keresett a csongrádi kubi-kus, a csepeli munkás, a tatai bányász a Donnál? Kiknek az érdekében, kik ellen harcolt, milyen célból kellett elpusztulnia ezer kilométerekre a hazai földtől?) Mi tudtuk, hogy a magyar csapatok nem harcolni akarnak, hanem hazajönni. Vajjon tudta ezt Jány Gusztáv és a méltó büntetését elnyert Szombathelyi?!

Azóta sok, akkor még válasz nélkül maradt kérdésre kaptunk feleletet.

Most már tudjuk, milyen aljas fondonlattal sodorta bele az azóta kivégzett Bárdossy miniszterelnök Magyarországot a Szovjet elleni háborúba. És ma már azt is tudjuk, hogy azért kellett szembefordítani a magyar parasztot és munkást az orosz paraszttal és munkással, Kovács